

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. Vtrum bonum & malum sint etiam differentiae essentiales actuum
secundum esse naturale consideratorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

vt quando actus est malus non solum ex obiecto, sed etiam ex fine. Exemplum sit, cum quis furatur, vt moechetur; cum facit homicidium, vt spoliat.

30
Quadruplex bonitas in actu

Hinc sequitur, Quadruplicem bonitatem in actibus considerari posse. Prima est, Naturalis & generica, quam actio habet, vt est actio vitalis habens esse ab agente. Hanc D. Thomas vocat bonitatem secundum genus, estque communis actibus bonis & malis.

Secunda, Moralis quam actus habet ex obiecto consentaneo rationi, supposita libertate.

Tertia, Quam habet a circumstantiis, veluti quibusdam accidentibus, quae tribuunt esse accidentarium. Hoc intellige de circumstantiis distinctis a fine.

Quarta, Quam habet a causa finali, quae est praecipua causarum, a qua pendet rei complementum.

31
Dices, Art. 3. ostensum est, actionem humanam habere aliquam bonitatem & malitiam a circumstantiis: atqui finis est aliqua circumstantia: ergo etiam ex fine: ergo superuacaneum hic quaeritur, vtum actio sit bona vel mala ex fine.

Respondeo Negando consequentiam. Primo, Quia finis non est tantum circumstantia, sed etiam est causa actus, vnde potissimum eius malitia & bonitas pendet. Itaque explicanda erat propria ratio, qua finis tribuit bonitatem vel malitiam. Secundo, Quia etiam finis sit circumstantia actus exterioris, tamen non est circumstantia actus interioris voluntatis, sed transit in obiectum; vt docet Caietanus hic, & D. Thomas infra, art. 6. & patet ex dictis supra qu. 8. art. 3.

32
Explicatur D. Thomae.

Notandum in resp. ad 3. quando D. Thomas ait actionem, quae secundum suam speciem & circumstantias bona est, posse ordinari ad malum finem, id non esse sic intelligendum sicut hic explicat Caietanus, quasi D. Thomas sub circumstantiis comprehendat circumstantiam finis, vel itaque actum bonum ex obiecto & circumstantiis omnibus, etiam fine, posse ordinari ad malum finem: sed tantum vult dicere, actionem bonam secundum speciem & omnes circumstantias, excepto fine, posse ordinari ad malum finem, ob causam dictam. Et sane id quod Caietanus dicit fieri non posse, patet in infra.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliqua actio hominis sit bona vel mala in sua specie?

33
Actus boni specie differunt a malis in genere moris.

Conclusio, Bonum vel malum in obiecto faciunt diuersitatem specificam in actibus moralibus. Probatur, quia sunt differentiae per se in genere moris.

Notandum, Mentem D. Thomae esse, omnes actus bonos specie differre ab actibus prauis, non entitate naturali, sed in genere moris. Ratio est, quia esse morale consistit in ordine actus ad iudicium rationis rectae. Qui ordo generatim est triplex, scilicet conformitatis, difformitatis & indifferentiae. Itaque conformitas, difformitas & indifferentia ad iudicium rationis rectae, sunt actus morales. Proueniunt autem haec differentiae in actibus ex obiectis: Ideo enim actus sunt tales, quia versantur circa obiectum conforme, difforme, indifferens.

Triplex ordo actus ad iudicium rationis in genere moris.

D V B I V M.

Vtrum bonum & malum sint etiam differentia essentialis actuum, secundum esse naturale consideratorum?

Conradus in hunc art. docet, bonum & malum aliter esse differentias actuum exteriorum, aliter interiorum. Quia, inquit, actus exterior res non differunt per illas differentias in genere entis, sed solum in genere moris. Actus vero interiores, inquit, quia per se ad genus moris pertinent, ideo ex bono & malo quod est in obiecto, distinguuntur tanquam per differentias essentialis. Sentit igitur bonum & malum, respectu actuum exteriorum in ratione entis consideratorum, esse solum accidentia: sed respectu actuum interiorum voluntatis, secundum suam entitatem realem consideratorum, esse differentias essentialis.

34
Consentia Conradus.

Ratio ipsius est Primò, Quia bonum & malum sunt differentiae per se actus voluntatis, vt inquit D. Thomas tum hoc loco, tum qu. seq. art. 1. Secundo, Quia bonum & malum ita se habent ad actum voluntatis, sicut verum & falsum ad actum intellectus. Sed actus intellectus per se distinguuntur differentia veri & falsi, vt idem D. Thomas ait: ergo, &c. Tertiò, Quia actus voluntatis per se pertinent ad genus moris: ergo bonum & malum non conueniunt illis accidentaliter, sed vt differentiae essentialis.

Sed contraria sententia est vera, quam docet Caietanus hic & quaest. 19. artic. 1. & Medina ibidem. Et Durandus in 2. d. 40. quaest. 2. & 3. pro qua

Dico Primò, Bonum & malum morale respectu actuum exteriorum in genere naturae consideratorum sunt merè accidentia (accepto hoc nomine late) vel denominationes extrinsecae, quae possunt abesse & adesse, manente eadem specie actus in genere naturae.

35
Bonum & malum morale respectu actuum exteriorum in naturae consideratorum, sunt merè accidentia.

Patet exemplis. Homicidium enim in ratione entis est eiusdem speciei, cuius est actus iustitiae; tamen specie differt in genere moris. Similiter adulterium & actus matrimonij. Denique omnes actus externi possunt esse eiusdem speciei naturalis in stulto & in sapiente, tamen in stulto non habebunt speciem moralem boni vel mali, in sapiente habebunt. Ratio est, quia non solum esse morale est accidentarium actui externo, sed etiam quod cum his vel illis circumstantiis fiat, cum quibus est conueniens rationi, vel difconueniens.

Dico Secundo, Malum morale respectu actuum interiorum voluntatis in genere naturae consideratorum, non est differentia essentialis, sed accidentaria.

36
Item, malum morale respectu actuum interiorum.

Probatur Primò, Idem actus interior, qui prius non habebat malitiam moralem, potest eam incipere habere. Primi enim motus prauis voluntatis, antequam ratio aduertat esse prauos, non sunt moraliter mali: postquam autem aduertens negligit comprimere, incipiunt esse mali. Et e contrario qui habebant malitiam moralem, possunt desinere eam habere, si ratio desinat obiecti prauitatem aduertere: & tamen in his nulla fit variatio secundum esse naturale: ergo differunt in illis species naturalis & moralis. Sed hoc argumentum

mentum tantum probat malum non esse differentiam essentiali, si consideretur ut actu habet esse morale; quod facile concesserit Conradus: quia actualis libertas non est de essentia actus voluntatis. Unde probandum est, malum secundum se, ut præscindit ab actuali libertate, non esse differentiam essentiali actus.

Probatur igitur Secundò, Quia in eodem actu potest esse duplex species mali: ut patet in voluntate furandi rem depositam in loco Sacro, in qua est malitia furti, & malitia sacrilegij, quæ specie distinguuntur: atqui nulla res simplex potest habere duas species naturales, seu esse in duabus speciebus; sed bene potest habere duas accidentia.

Tertiò, Omnis volitio habet suam speciem naturalem ab obiecto formali, quod est per se ratio volendi: atqui malitia moralis non potest per se esse ratio aliquid volendi: nemo enim intendens in malum operatur: ergo non potest dare speciem naturalem actui voluntatis.

Quartò, Ratio volendi semper est aliquid bonum vel delectabile, vel naturæ conueniens, vel honestum: atqui ratio volendi tribuit speciem naturalem actui voluntatis: ergo omnis volitio mala habet speciem naturalem à bono delectabili, vel conuenienti naturæ. Atqui tali bono est accidentarium, quod sit contra rationem. Nam eadem delectatio quæ est contra rationem propter aliquas circumstantias, potest esse secundum rationem mutatis circumstantijs: ergo similiter speciei naturali actus voluntatis accidentarium est, quod sit mala.

Dico Tertiò, Bonum morale, etsi consideratum ut actu & formaliter habet esse morale, non constituit speciem naturalem actus voluntatis; tamen si consideretur præcisè & secundum se, ut potestate duntaxat habens esse morale, sic videtur differentia specifica constituens speciem naturalem actus voluntatis.

Prior pars probatur, Quia fieri potest ut actus moraliter bonus amittat esse morale, scilicet amittendo esse liberum; ut supra art. 1. Si amittit esse morale, necessariò etiam amittit bonitatem actu morale, quæ supponit esse morale. Pari modo fieri potest, ut actus tendens in obiectum honestum, non habeat esse morale (ut patet in affectibus primis diuinitus inspiratis) & postea ratione attendente, incipiat habere esse morale; & consequenter bonitatem moralem actu.

Alter pars probatur, Quia bonum morale quod est in actu interno voluntatis, præcisè consideratum, consistit in ordine seu habitudine ad obiectum honestum: hic autem ordo tribuit actui voluntatis speciem: quia omnis actus accipit speciem naturalem ex ordine ad obiectum formale: ergo bonum morale tribuit actui voluntatis speciem naturalem. Unde in actu voluntatis non distinguuntur species naturalis actus & species moralis; sed vna eademque species actus, quæ præcisè considerata absque actuali libertate, est species naturalis actus, sit species moralis hoc ipso quo superuenit libertas. Secus est de actibus malis: malitia enim actus non consistit in habitudine ad obiectum formale tribuente speciem naturalem actui; sed in habitudine ad aliquid annexum obiecto. Unde in actu malo differt species moralis à naturali: Species enim naturalis

accipitur ex ordine quem actus habet ad obiectum formale, quod est commodum naturæ, vel bonum delectabile: moralis verò ex ordine ad aliquid annexum illi obiecto; ut quod illa res, sit sacra; quod illa mulier, sit vxor aliena; &c.

Ad primam rationem Conradi Respondeo, Dupliciter intelligi posse bonum & malum esse differentias per se actus voluntatis. Primò, Ut ad illud per se iungatur cum actu voluntatis: & sic sensus est, bonum & malum conuenire actibus voluntatis immediatè, non mediante alio actu; sicut conuenit actibus imperatis à voluntate, qui non sunt immediatè boni & mali moraliter, sed solum mediante actu voluntatis quo informantur; ut docet D. Thomas art. 6. Hoc modò testimonium istud nihil probat. Secundò, Ut illud per se, iungatur cum differentijs: ut sensus sit, bonum & malum esse differentias essentiali actuum voluntatis: sed tunc ut verum sit, intelligendum est de actibus consideratis non secundum esse naturale, sed morale.

Ad secundam rationem. Hoc argumento probatur potius contrariù; quia verum & falsum sunt quasi accidentia actuum intellectus. Idem enim assensus vel numero vel saltè specie potest esse verus fieri falsus, & contra; ut docet Aristoteles in Categorijs: quia assensus verus nihil habet ex parte sua quo differat à falso; nec falsus quidquam in se habet quo differat à vero: sed merè per extrinsecam denominationem dicitur verus aut falsus: nempe ex eo quod res sic se habeat, vel non habeat, sicut iudicium dicitur. Quod intellige de assensu naturali & obscuro. Secus enim res habet in assensu supernaturali fidei; cui non potest dari similis specie, qui sit falsus: secus etiam est in assensu naturali claro, qui euidenter attingit connexionem extremorum, ita ut ex modo quo sit, non possit ei subesse falsum. Dicit autem D. Thomas Actus intellectus per se distingui differentiâ veri & falsi, non quod verum & falsum sint differentie essentiali; sed quia immediatè conueniunt actibus intellectus; sicut bonum & malum actibus voluntatis.

Dices, Hinc sequi videtur etiam Bonum non esse differentiâ essentiali actus voluntatis; sicut verum non est differentiâ essentiali actus intellectus.

Respondeo. Tantum sequi bonum consideratum, ut actu habens esse morale, non esse differentiam essentiali; quia esse morale actuale, est denominatio extrinseca respectu actus voluntatis: sicut esse verum, est denominatio extrinseca assensus obscuri intellectus, ut dictum est. Si verò consideretur bonum, ut potentia habens esse morale, sic non sequitur: quia hoc modo est differentiâ essentiali constituens speciem naturalem actus voluntatis. Quod confirmatur exemplo proposito: ita enim se habet bonum ad actum virtutis voluntatis, sicut verum ad actum virtutis intellectus: sed verum est quasi differentiâ essentiali actus virtutis intellectualis (talis enim actus numquam potest esse falsus:) ergo bonum est differentiâ essentiali actus virtutis pertinentis ad voluntatè: debet enim fieri comparatio inter actus virtutum vtriusque potentie, quibus perfectè attingitur bonum, & verum.

Ad tertiam rationem. Actus voluntatis per se ad genus moris pertinent, quia immediatè absque actu medio: sicut è contrario actus imperati à

37
Quomodo
bonum mo-
rale non tri-
buat. Et
quomodo
tribuatur
actui vo-
luntatis
speciem na-
turalem.

In bonis
actibus non
distingui-
tur species
naturalis
& moralis.

Secus est in
actibus ma-

38
Responso
ad Argu-
mentum Cō-
radi.

Quomodo
verum &
falsum sint
differentia
accidenta-
les vel es-
sentiali
actus intel-
lectus.

Explicatur
D. Thomæ

voluntate, solum per aliud & mediate ad genus moris pertinent.

39
Solummodo
obiectiones

Obijcies Primò, Id quod directè & per se est volitum, tribuit speciem naturalem actui voluntatis: atqui malitia obiecti potest esse directè volita; vt patet in odio Dei, in amore peccati vt est offensio Dei: ergo saltem tunc tribuit speciem naturalem actui.

Malitia
non potest
per se esse
volita.

Respondeo Negando minorem. Potest enim malitia esse directè volita, non tamen per se, id est, ita vt non propter aliud; quia malitia non est per se amabilis: vt patet in odio Dei; qui enim odit Deum, vult Deum non esse, non quod hoc per se ei placeat; sed quia placet carentia poenae quam Deus infert, & licentia vitæ quam prohibet. Sic qui amat peccatû, quatenus est offensio Dei, quod propriè diabolicum est, non amat ipsam offensio-nem per se, sed quia per illam se quodammodo de Deo vindicat.

Obijcies Secundò, Vitia inclinant ad actus moraliter malos: atqui non inclinant nisi ad speciem naturalem actuum; ergo species naturalis non distinguitur à morali in vitijs.

Respondeo Negando Minorem. Etsi enim non inclinant primariò ad malitiam moralem; tamen absolute in eam inclinant, tamquam ad quid annexum speciei naturali actuum, sicut etiam inclinant ad rationem demeriti. Primariò enim & ex natura suâ inclinant ad speciem naturalem actuum: secundariò autem, tamquam ad quid annexum speciei naturali in agente libero, inclinant ad malitiam moralem, quæ est conditio quædam accidentaria speciei naturalis.

40

Dices, Ergo nullus habitus est essentialiter vitiosus, sed solum per accidens; quia solum per accidens inclinat ad malitiam moralem actus.

Nullus ha-
bitus est es-
sentialiter
vitiosus.

Respondeo, Concedendo totum, si loquamur de habitu vitioso considerato secundum suam speciem naturalem. Sicut enim species naturalis actus vitiosi, accipitur ex ordine ad aliquod bonum delectabile, vel commodum natura, cui annexa est aliqua turpitudine; ita species naturalis habitus vitiosi. Vnde non est de essentia illius habitualis inclinationis, quod inclinet in malum morale, sed quod inclinet in aliquod bonum delectabile, vel commodum, cui ratione alicuius circumstantiæ vel præcepti connexa est malitia. Secus in virtutibus: harum enim habitus essentialiter & per se primò inclinant in bonum honestum quale; non tamen in esse morale actuale, seu in libertatem: quia inclinatio virtutis est naturalis & ad vnum determinata.

Habitus
virtutum
essentialiter
sunt
virtutes.

ARTICVLVS VI.

Vtrum actus habeat speciem boni vel mali ex fine?

41

Prima Conclusio. Actus interior voluntatis accipit speciem boni vel mali ex fine. Ratio est, quia accipit speciem ab obiecto; finis autem est obiectum voluntatis: ergo accipit speciem à fine.

Secunda Conclusio. Actus exterior secundum se consideratus, accipit speciem suam ab obiecto seu materiâ. Patet in homicidio, sacrilegio, furto, &c.

Tertia Conclusio. Actus exterior consideratus vt est actus humanus seu moralis, accipit speciem boni vel mali ex fine. Probat, quia actus exterior non est actus humanus, nisi quatenus est voluntarius: atqui voluntas accipit speciem à fine: ergo &c. Hinc sequitur

Quarta Conclusio. Actus humanos formaliter consideratos habere speciem à fine: materialiter autem ab obiectis actuum exteriorum. Probat, Quia actuum humanorum pars formalis, est actus interior voluntatis, qui habet speciem à fine: pars autem materialis est actus exterior, qui habet speciem à materiâ circa quam.

Notandum, Actum interiorem voluntatis verari immediatè vel circa finem, vel circa medium: hoc autem medium vel habet aliquam bonitatem per se amabilem, quæ tamen vltius sit vtilis ad aliud bonum; vt opera virtutum sunt amabilia ob propriam honestatem, & tamen vltius sunt vtilia ad salutem, & ob hanc vtilitatem amabilia: Vel non habet aliquam talem bonitatem, sed solum est amabile propter aliud, vt pharmacum ob sanitatem, opera poenitentiae ob satisfactionem. Rursus, medium quod eligitur ob aliquem finem, vel est actus exterior, vt fumere pharmacum; vel actus interior voluntatis, vt amare Deum, dolere exteriori de peccatis propter Deum, velle dare eleemosynam ad satisfactionem pro peccatis. His positis, duo sunt certa.

42
Medium
vel ob suâ,
vel ob aliam
bonitatem ap-
petitur.

Medium
vel est actus
interior vel
exterior.

Prius est, actum interiorem voluntatis, qui immediatè versatur circa finem, vt amor, intentio, fruitio, habere speciem boni vel mali ex fine. Ratio est, quia finis est immediatum obiectum talis actus. Ob hanc causam actus diuersarum virtutum distinguuntur specie boni; quia versantur immediatè circa diuersos fines, id est, circa diuersa obiecta per se amabilia: & actus diuersorum vitiorum distinguuntur specie mali; quia versantur circa diuersos fines, qui diuerso modo rationi rectæ repugnant; vt in voluntate furti, adulterij, &c. Et hæc est primaria species boni vel mali in actu intentionis.

Actus inter-
rior volun-
tatis, habet
speciem bo-
ni vel mali
ex fine.

Alterum est, actum electionis medij per se indifferentis, non habere speciem boni vel mali ex medio, sed tantum ex fine ad quem hoc medium dirigitur. Itaque si finis est bonus, electio erit bona; si malus, mala. Et hæc quoque est primaria species boni & mali in huiusmodi electione. Sed duo sunt Dubia.

Similiter
electio ma-
di per se
indifferen-
tis.

D V B I V M I.

Vtrum, Quando aliquod opus externum per se bonum eligitur ob alium finem, electio illa habeat primariam speciem boni ex intrinseca bonitate medij, accidentariam autem ex fine? Similiter quando medium est per se malum, & refertur ad aliud malum, tamquam ad finem?

Quidam, inter quos Medina supra art. 4. & qu. 19. art. 2. putant in hoc casu electionem illam habere duplicem speciem. Vnam ex ordine ad propriam bonitatem medij; & hanc esse primariam, & essentialem, ratione cuius speciei ipsa sit actus elicitus à propria virtute. Alteram ex ordine ad finem extrinsecum; hanc esse

43
Sententia
Medinae.

I iij secundum